

Benedek

5.9P

**BÁLINT BENEDEK ÉS A
SZÉKELY NÉPMŰVÉSZET.**

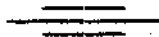
KIADJA

**A KÉZDIVÁSÁRHELYI SZÉKELY TÁRSASÁG.
KÉZDIVÁSÁRHELY, 1910.**

Bálinth Benedek és neje Nagy Karolina tanítványaikkal.

BÁLINT BENEDEK ÉS A SZÉKELY NÉPMŰVÉSZET.

KIADJA

A KÉZDIVÁSÁRHELYI SZÉKELY TÁRSASÁG

KÉZDIVÁSÁRHELY, 1910.

25421

Bálint Benedek és a székely népművészet.

Bálint Benedek polgári iskolai rajztanár évek óta dolgozik a házi- és népipar fejlesztése érdekében kiváló szorgalommal gyűjtögeti össze a székely nép művészeti emlékeit és dolgozza fel szebbnél-szebb tervezetek megalkotásaiban.

Az igazi teremtő székely művész szép gyűjteményéről felolvasást tartott és kiállította gyűjteményét Budapesten, kiállítást rendezett az E. K. E. meghívása folytán Kolozsvárt, ahol felolvasás keretében ismertette szintén művészi dolgait.

Bálint Benedek népművészetét nem vagyunk hívatottak mi bírálat alá venni, hanem kiadjuk dr. Hermann Antal egyetemi tanár beszédét, melyet a kiállítás alkalmával Kolozsvárt tartott:

Az Erdélyi Kárpát Egyesület nevében szíves örömmel üdvözlöm Szentkatolnai Bálint Benedek tanár urat és neje Ö nagyságát, nemkülönben a tisztelt érdeklődőket abból a kedves alkalomból, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület tevékenysége ismét találkozik az erdélyi népművészet művészi revelációjával.

A természet kultuszával mi a nemzeti kultúrát szolgáljuk. Mindig azt valljuk, hogy a táj legérdekesebb terméke az ember, hogy a vidék élő szelleme, a nép lelke, melynek alkotásai olyan szervesen nőnek ki szülőföldje talajából, mint akár a virág. A turista egy egy gyopárt, mezei virágot hoz haza kirándulásairól emlékül, vagy

hogy kedveskedjék kedveseinek. Mi egy egész muzeumot hoztunk haza turistáskodásunkból tele, de tele a néplélek alkotásaival. Az EKE muzeum kincses Kolozsvárnak legnagyobb kincse, hézagot betöltő elsőrangú kulturintézmény, melyben állandóan az a szellem uralkodik, amely itt e kiállításon olyan remek megtestesülésben jelentkezik.

Az EKE a biológiával és a szociológiával hirdeti azt az igazságot, hogy az embernek a civilizáció elfajulásai elől némileg vissza kell térnie a természethez.

A kulturában a természet képviselője, a néplélek naiv világnézete és eredeti alkotásai. A művészet és kivált a költészet visszatért ez ősforráshoz. Az iparművészet, műipar is erre az utra kezd térni. De ez nehéz dolog. A költészetre csak papír és toll kell. Sőt a katonai faköpenyeg falára is remek költeményt írt Petőfi. De az iparművészetnek költséges anyagra, drága eszközökre, fáradságos, kitartó munkára és fogyasztó közönségre van szüksége. Nem is elég a természetet szolgáló utánozni, vagy a népművészet izolált motívumait heterogén keresztbe belekényyszeríteni. A nemzeti geniusznak kell inoperálnia, a népléleknek kell betöltenie az alkotó lelket és alkotásait egyaránt. A népipar hagyományos formáit, ősi elemeit, a lokális természetből kifejtett technikáját meg kell tölteni nemzeti tartalommal, fel kell emelni a világművészet eszményi színvonalára. Így válik az etnografiai érdek esztétikai értéké, így fejlődik nemzeti stílussá. És csak annak a nemzetnek van határozott politikai és kulturális egyénisége, melynek nemzeti stílusa van.

Szinte kopott szólammá vált már, hogy Magyarország szabadsága, önállósága, függetlensége, hatalma, ereje, sziumagyarsága, jórészt a magyar

ipar szabad, önálló, független, hatalmas, erős színmagyar voltától függ. Tudta ezt Kossuth Lajos is, aki előbb a magyar védegyeletet alkotta meg; aztán vitta meg a függetlenségi harcot. De a nemzet még gyöngye volt ehhez és elbukott. Ismét válság előtt állunk. A kard ereje egyedül nem fogja megvédeni, gazdasági erő nélkül, úgy a fegyveres ellenállás, mint a passzív rezisztencia ismét katasztrófával, kudarcral végződnék.

A lélek ruhája a test, a test öltözete a ruha, a család meze a ház. Törekedjünk arra, hogy lelkünket ruházzuk fel a nemzeti hagyomány és érzés vertetével, hogy tetünket viszont emancipáljuk a szenvedélyek és káros faji szokások nyugétől, hogy ruházatunkat szabadítsuk fel az idegen, időmtalan rabtartó divat zsarnoksága alól s hogy házunkat rendezzük be és ékesítsük a magyar lágész és a magyar kéz műveivel.

Nem kell azt gondolni, hogy ehhez nagy önmeztagadás, lemondás, a magasabb kényelem és finomabb izlés elnyomása szükséges. Tekintsünk körül e teremben. E műalkotások alakjai, elemi motívumai, stílusa a néplélek hamisítatlan, eredeti megnyilatkozásai, De a néplélekkel kongeniális nagy művész projéciójában jelennek meg és felemelkednek a művészeti tőkely legmagasabb fokára. kétségtelenül kielégítik a legmodernebb divat igényeit, legfinnyásabb izlést, a legfinomabb műérzékét.

Petőfi a magyar népköltés hangján, sőt anyagával teremtette meg a magyar költés legértékesebb műveit, a világirodalom remekeit. A magyar népművészet Petőfijét sejtem e székely remekművek megteremtőjében. A magyar házi berendezési művészet új korszakát, renészanszát érzem az ősi és mégis egészen új, e hagyomá-

nyos és mégis teljesen eredeti alakú műalkotásokban, melyek itt a maguk sokoldalúságában és gazdaságában egész képzőművészeti rendszert, népművészeti programot képviselnek.

Sajátos és jellemző jelenség ez. Ősi székely család sarja, a székely néplélekkel és falusi levegővel telített szellem, őserős művészi tehetség, kimegy a nagy világ forgatagába, éveket tölt Párisban. De modern Babel nem hamisítja meg székely lelkét, nem forgatja ki eredetiségéből magyar művészetét, sőt fokozza, tökéletesíti, nemesíti azt. A modern világművészet teljes ismeretével és tökéletes eszközeivel hazatért szülőföldjére. Félreső helyen, távol a kultúra és művészet eszközeitől és hatásaitól, remeteként él. Egy nagy műterme van: a természet, egy nagy modeljei: a nép. És merész lélekkel, székely konok fanatizmussal hozzáfog a magyar népipar megmentéséhez, kulturához, nemzeti művészeté való nemesítéshez.

De még sincs elhagyatva, még sincs egyedül. Családi tüzhelyét melengeti felesége. Igazi székely feleség: alkotó művészi lelkének a fele. Amint a férj alkotó lelke kencepál, kombinál és komponál, azt a hitves a tüccesével rálehel a lenge anyagra mint a magyar hangulatok látható szinfóniáját. Ez az igazi ideális házasság. És ez a feminizmus problémájának az egyszerű megoldása. Anélkül, hogy megszűnnék háziasszony lenni, ily módon vehet részt a nő férje üdvös munkájában. Igaz, hogy ezek csak alkotó munka, de nem kenyérkereső. Ilyen uttörő korkezdő működéssel nyugaton nagy vagyont és nagy dicsőséget szerezhetnének Bálint Benedekék. Itthon pedig nagyot kell áldozniok e nagy nemzeti feladatra és osztályrészülr az irigység és kicsinylés lesz. Majd talán külföldön

egész virágzó iparág fog kifejlődni e művészet technikájából és kompozíciójából, a magyar közönség majd Párisból vagy Bécsből fogja drága pénzen hozatni Bálinték függőnyeit, sáljait és zsebkendőit.

De ez ne csüggessze el Bálint Benedeket. Bálint Benedeknek, a magyar népies iparművészeti stílus lánglelkű művészenek is megjön a százada. Mert annak a műiránynak, melyet ő képvisel s amely diadalmasan hódít nyugaton, nálunk is elkövetkezik a nemzetmentő érvényesülése.

Negyven évi közéleti működésem alatt sok kísérletet láttam, amely arra törekedett, hogy a népies motívumokat a magasabb művészet, a nemzeti stílus megalkotása javára értékesítse. Egy sem közelítette meg ezt a nagy célt tökéletesebben, gyökeresebben és több oldaluan, mint Bálint Benedek. És a textil művészet terén való kezdeményezése mellett ő egyuttal a magyar faművészetének is első rangu mestere. A gépies új sokszorosító eljárásokkal szemben ő a reprodukció legrégebbi eme módjának, a fametszésnek nálunk legjelesebb élő művésze. Olyan gyönyörű képeket lehel a fára, mint felesége a tüllre. De remek dolgokat farag és a fából okos, praktikus, esinos, erős, használati és díszítő tárgyakat, népies alakban és népies ornamentikával. A természetes, egészséges, szerves, magyar slójd legkitünőbb mintái ezek. Ezen munkairány fejlesztésének és terjesztésének igen nagy és jótékony nemzeti és erkölcsi, nevelő és gazdasági hatása van.

Talán már fölöslegesen is szaporítom a bevezető szót itt, ahol ékesen beszélnek az alkotások s ahol maga az alkotó lesz műveinek legilletékesebb tolmácsa. De vannak igazságok, amelyeket nem lehet elég gyakran és elég nyomaté-

kosan ismételni. Még csak egy történelmi remiszcenciát és egy legújabb impressziót legyen szabad megemlítenem.

Az ezredévi kiállításakor, mint a népipari és népművészeti zsűri előadójának sikerült nekem kellő érvényt és elismerést szereznom az erdélyi népiparnak, mint a legeredetibbnek és legzamatosabbnak. Amont Erdély volt valaha a magyar nemzeti élet mentsvára a magyar népművészetnek is itt van legéleterősebb gyökere, fejlődésre, nemesítésre képes alapja és talaja. Innen indulhat ki az igazi nemzeti művészet reneszáncja, a nemzeti stílus megalkotása.

Indítványoztam, hogy alakítsanak magántársaságot a magyar népművészet tanulmányozására és támogatására, fejlesztésére és terjesztésére, irányítására és nemesítésére, etnografiai, művészeti és gazdasági értékesítésére. Nem sikerült akkor a társulás. És most sincs ezen elvászthatatlan célok összefoglalására egységes társadalom szervezünk. Ha volna, Bálint Benedek művészetének propagálása egyik főfeladata volna és csakhamar országos ügyggyé válnék.

Tegnap voltam a budapesti iparművészeti muzeumban rendezett svéd népművészeti kiállításon. A svéd Bálint Benedekné tartott ott két este német nyelven felolvasást a svéd nép műiparáról. A nagyteremben ennek az iparnak sok száz remeke van kiállítva, több száz éves ereklyék és a ma termékei. De mindannyian áthatva a nép lelkétől, a nemzeti szellemtől. Könnyű ez Svédországban. Ott nem politizálnak, hanem dolgoznak. Ott a kormány, az államférfiak egyik legfőbb gondja a nemzeti munkának nemzeti szellemben való kultiválása. A legnagyobb tudások a népiélet tanulmányát ismerik a legfontosabb tudománynak, a legjelesebb művészek a nép közé viszik

művészetüket s ott kölcsönösen megtermékenyítik egymást.

Nagyon tanulságos és igen gyönyörködtető a budapesti svéd kiállítás, valami 30 svéd muzeum és népipari egyesület közreműködésének eredménye. És mégis szinizmus nélkül, a szakember tárgyilagosságával állíthatom, hogy itt ebben a teremben, a Bálinték művészetének közös alkotásában egymagában majdnem annyi az erdélyi művészi érték és zamat és a kulturpolitikai tanulság: mint azon egész ország méltán híres százados népiparának kiállításában. Csakhogy a magyar népművészet értékét mi aligha tudjuk értékelni, a tanulságokat nehezen fogjuk levonni. Ez azonban nem von le semmit a Bálinték érdeméből. Meg köszönöm nekik, hogy az E. E. készséges keretét ilyen beleillő, ilyen méltó tartalommal töltötték ki egy napra. E hatás nálunk nem lesz kevés életű, remélem, hogy bele fog szövődni az erdélyi népművészet pártoló akciónak jövőjébe.

Köszönöm a tisztelt közönség érdeklődését és az iparmuzeum igazgatóságának é terem átengedését.

Bálint Benedek felolvasása a következő:

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Elfogadás vesz erőt rajtam midőn hazafias lelkesedés nemes tűzében égő közönség előtt ama népnek művészetéről kell tájékozást nyujtanom, melynek legendás múltjáról, ügyeskedéséről annyi téves nézet kapott lábra, de melyről annyi lelkesedéssel énekelhette a szabadság költője:

„Csak nem fajult el még a székelyvér
Minden kis csöppje drága gyöngyöt ér!”

Elfogadás vesz erőt rajtam, mert az elárvult székely nép hanyatló művészetének szentelt ez

órán nekem, ki ott kint messze a végeken lakom, távol a nemzeti művészet kincseit őrző muzeumoktól és javarészt elzárva az irodalmi forrásoktól is, ily magas igényű közönség előtt kell népem szellemi kincseit feltárni; és a mi még nagyobb felelősséget ró reám, oly szakemberek után mint Huszka, Ráth, Gróh és a néprajz hivatalos művelőin kívül legújabbán Malonyay.

De erőt ad mai feladatomhoz népem iránt érzelt szeretetem, közeli veszedelmünk fájó előérzete és lángoló óhajlásom, hogy népem mentésén munkálkodhassam esekély tehetségemmel, de öszszes energiámmal.

Malonyay a székely nép művészetéről írt művében így jellemzi a mi helyzetünket:

„Ha valaki bejárja Erdély folyam völgyeit vagy hegyi falvait, mezdöbönti a vidék, a falvak siri esöndje. Ének nem esendül, nem visszhangzik a hegy a dolgozó fiatalság zajától, pusztá kihalt világ: az!

Öh kimondhatatlan fájdalom! Való igaz a rajz!

Ének nem esendül, a zene elhallgatott, a fiatalság magyaros táncra se igen perdül falvainkban. Életünk szintelen lett, mint az elhagyatott virágos kert, melyet felvert a gyom.

Pedig hej de másként volt csak nem is olyan régen!

A mikor még a szerelmes székely ifju bieskája guzsalyra, sulykoló-fára, porongra rötta szíve izenetét, hogy azzal választottjának kedveskedjék és melyért husvét szent ünnepén ugyancsak írottas himes-tojást kapott viszonzásul.

A mikor még a torjai kisasszonyok kelen gyék egy részét ugy szerezték meg, hogy a moldovai meg oláhországi bajor asszonyok fátylai számára sulyos aranyakért himzették túllre Ielkük

gondolatát. A kelegye másik része ugy is kitelt az otthon font szőtt gyolcsból, szöttesből, szedettesből.

A mikor még a székely nép többre becsülte az ugyan kissé durvább művü de tartós és magyaros diszű kiállítású árut és nem kapott az ugyan olesó, de hitvány minőségű „Linzer Zeug” on.

A mikor még a székely portának a szép marhán, jó lovakon, dusan összeállított fából rótt gazdasági eszközein kívül legnagyobb disze a „galambbugos kapu” volt.

Ósi emlék, melyen ott diszlik százféle változatban kifaragva a napsugaras Ázsiának pálma fája és a sokféle életfa, amelyeken csacska szavakkal köszönti a belépőt-kimenőt a berótt betű, vagy adja tudtul ország-világnak, hogy kiálította, esetleg hogy minek emlékezetére állítottatott a kapu.

A székely nép örök hálájára tarthat számot Huszka, ki „A Székely Ház” ról irt gondos nagyszabású és alapvető tanulmányában 72 többnyire galambbugos nagykapu rajzát mentette meg az utókor számára. Tanulmányában éber gondtal emelte ki ama ősi motívumokat, melyek nagykapuink eredetére vetnek világot.

Nagykapuink pálmafái és az asszír pálma diszek között olyan szoros összefüggést talál, milyent a többi ősi magyar diszitményi elemek és a szászánidák diszitő motívumai közt talál.

Nem is kell külön tanulmányokat tennünk, hogy a „Harper’s Wickly”-ben indiai és perzsiái nagykapukról — évekket ezelőtt közölt — fotografiai felvételekben ráismerjünk nagykapuink másaira.

Az is könnyen megengedhetőnek tetszik, hogy a kínai emlék kapuk és galambbugos kapuink között rokon vonásokat találjunk. És akár krisanteum-, akár szegfü-, vagy napkorongnak

nézzük nagykapuink köralakú díszeit azok ismét csak Ázsiába vezetnek vissza.

Nagykapuink egyik nagy csoportjának díszítő elemét „az indadisz” ma is használja „gurt“-jának ajtófélfáin a karagirgiz, mint a „Kiesime Narin“-i ajtófélfá rajza bizonyítja.

De a galambbugos kapu dívatja is hanyatlak. Fogy az alkalmas faanyag. Háromszékvármegyében már ugyan kevés ujat építenek, de Udvarhely- és Csikmegyék némely községeiben még teljes pompájában állítják elő.

Míg az ősi emlékek, a nagykapunak kultusza ha nem is általában van elterjedve, de élő valóság, addig a szerelmes székely ifjú ma már nem igen ródalja tele az inádotjának szánt guzsalyt, sulykot, porongot, szép indás, tulipános díszsel. A helyett ma „anzikeot” küld neki. De a meddig fenn az ország határon, a hegytetőkön vigyázott a székely ifjú, mint határőr tellett az időből, hogy a guzsalyt, sulykot, porongot választékos díszsel ródalja tele.

A határ „Commandó“-kon sok szép róvás szülemlett meg, melyet az őseire ugyan büszke, de a jövővel nem sokat törődő székely utód, ugyan könnyen adott át magángyűjtőknek, kufároknak s ritkán muzeumoknak.

A megmentett darabok bizonyítják, hogy az apróbb eszközökön is ügyesen alkalmazta a tősgyökeres székely díszítő elemeket.

Az agyagművéségben nem vitte ugyan annyira a székely, mint a faragásban, rovásban; de kályhacsempéi, korsói, kanesói (Pocula, Bokály) a népies tárgyak gyűjtői által épen a díszítményben való nagy változatosság miatt nagyban keresett cikkek.

Mai napság kialudt ugyan a kályha csempéket készítő mesterek, — a Hegyeliék, Szigetiek

— égető kályhájának tüze, bokályt se igen készítenek már székely mesterek, de a meglevő nagy készlet alapos betekintést enged agyagosaink művészetébe. A kályhacsempéknél már rem kizárólag növényi motívumok dominálnak, de mértani idomok, madár és állatalakok is szerepelnek, ugy szintén a bokályoknál is. A székely Nemzeti Múzeumban őrzött sok száz bokály és sok száz kályha csempe nagy tanúságot fog nyújtani, sok homályról fogja leemelni a fátyolt, ha egyszer — a kulturpalota kiépültével — egészében tanulmányozható lesz. Hogy a régi készség még nem veszett ki ez irányban sem, legjobban bizonyítják a diszedényeket készítő udvarhelyi Pál Sándor mester és a bivaly és bika gyuró Molnár Dani-bá uraimék.

A míg a székely férfi és legény a megélhetés nehézségeivel küzdött, addig asszonya, leánya buzgón fonta-szötte a fehérneműjének való gyolgot, a viselő ruháknak, asztalneműeknek való szöttest, a téli ruháknak való posztót (condra) posztó) és szép mintázatu szőnyegeit.

A szövés szerszámát, az egyszerű szövőszéket a férfi róttá és rójja össze fából, néha fargással is díszítve azt. Azon az egy szerszámon készítik a sokféle két, négy, hat és nyolc-nyüstöst, a sok szép szedetttest köztük az ünnepnapra való abroszokat és a függönyöket. De már ez a szép foglalkozás is szünőben van.

A kender és lentermelése hanyatlóban, a székely asszony és leánya a „gyár“-nak kezd dolgozni napszámért, kölcsön kapott ujmódi szövőszékein. Szöttesei leginkább mértani díszűek.

A gyolcsát úgy ki is varrta a székely nő, mintha abba lehelt volna bele minden találékonyságát, ügyességét. Varrottasain, elkezdve a karakírgiz kacsakaring díszektől, a sok száz min-

tāju növényi jellegű diszitményeken keresztül a „pávás“, „madaras“ varrottasokig igen sokféle motívumokat ölel föl. Csak magában a ritkábban előforduló „madaras“ varrottasból mintegy kétszáz darabot gyűjtött össze Nagyasszonyunk, özv. Cserrey Jánosné, melyek muzeumainkban és magánosoknál vannak biztos őrizet alatt. Diszitményei előállításánál a legkülönbözőbb technikával élt a székely asszony úgy, hogy ügyeskedésében benne van a kalotaszegi asszony ügyeskedése is.

Az a sok ezer székely varrottas minta, mely hazai muzeumainkban, de a külföldiekben is és magángyűjtők muzeumaiban, legfőként pedig a Székely Nemzeti Múzeumban fel van halmozva, bizonyítást tehet a székely asszony elméjének teremtő, esetleg átvevő képességéről, munkájának eszességéről és művészi hajlamairól.

Az a nagy vita pedig, mely magyar ornamentikánkkal foglalkozó szakembereink közt fenn áll, előbb nem dőlhet el, míg a Székely Nemzeti Múzeum varrottasai ki nem állítatnak és nem publikáltatnak.

Hiszen egyik madaras varrottasainkat, másik gránát almáinkat, harmadik fenyőgalyasainkat, negyedik meg tulipántosainkat akarja elvitatni tőlünk. A tulipántosat, melyre nézve azt állítják, hogy csak az 1400-as években került be Hollandiába. Hiszen ilyen érveléssel azt is be lehetne bizonyítani, hogy a szür egyáltalában nem is létezik még, mert csak most jelentkezett az 1900-as években Angolországban. Ezeknek a tulipán letagadóknak úgy látszik nincs tudásuk arról, hogy Ázsia stepjei virágfakadáskor tulipánnal vannak borítva.

Mint virágfakasztó május hónap szingazdag pompája terül el előttünk a székely lányok által remekbe irt himes tojásoknak im itt kiállított kis

gyűjteménye, Kézdivásárhely város környékéről. Mennyi poezis van együtt e csoportban és mily sok gondolatot fejez ki az. Valóban gazdag anyaga van együtt a himes tojás motívumainak. Hát még a szinpompája mennyire felülmulja a hazabeli összes nemzetiségek himás tojásait. Nem is egy motívum van, melynek kivételére 5 szint használt készítője. Nehány mértani mellett tulnyomó növényi diszitmény, de legtöbb a tulipános, melyek a lehető legnagyobb változatossággal borítják a tojások felületét.

A székely összes házi butorát, ágát, asztalát, ládáját, pohárszékét, tálasát, órájának tokját, tékáját, almáriumát mind diszítette leginkább festéssel, anelynél a tulipán, a szegfű, a rózsza mellett a gyöngyvirág, a cseresznye volt a fődiszítési elem. Ha csak lehetett csokorra foglalta össze a virágokat.

Termeinek, templomainak mennyezetét négyzet, néha téglalaaku mezőkre osztva szintén festéssel ékítette. A mennyezet diszítési módzatok szintén sok fejlődésre szolgáltatott alkalmat már t. i. az eredetet illetőleg.

Pedig nem kell az eredetet sokat kutatni, megtalálható az valamelyik karakirgiz jurtjának ajtaján egész pompájában. Természetes, hogy az ősi elemekhez újabbak járultak és amint hanyatlík az ősi minta tisztasága, annyival naturalisztikusabbá válik a diszítésül használt virágesoport; de mindig megmarad annak ősi sajátossága a foltonként való alkalmazás.

A székely népművészet most bemutatott példányain a diszítő motívumokat leginkább növények szolgáltatják ugyan, de néha itt szerepel a pávatoll, mely legszebben a szücsmunkákon érvényesül. A tulipán, a rózsza, szegfű, nefelejts, gyöngyvirág, a pálmafa a szaszanidák diszeire

emlékeztető életfa és más növényi dísz a krisanteum vagy napkorong, a pávatoll dívatja mulóban mind eme sok népies kincsünk veszendőbe indult

Kufár lelkek potomáron összevásárolják régi varrottasainkat, kályhacsempéinket, szőnyegeinket, himes tojásainkat, bokályainkat és piacra viszik; még azokat is, melyeket honi muzeumaink számára való gyűjtés cégere alatt jó szóért szed'ek össze a honi művelődésért áldozatkész székelytársunktól.

Maholnap csak muzeumainkból fogjuk ismerni letűnt dicsőségünk emlékeztetőit.

De ez még nem a vég!

Nem hiszek a „kismet“-ben. Gyáva nép az, mely kényre-kedvre adja meg magát.

Fennhangon hirdetem, hogy a székely ősök szellemi hagyatékának haszna a székelyeket illeti. A székely népművészet kincsei a székelyeké.

Am itt van csakugyan az utolsó óra, hogy ne engedjük kisiklani kezünkből jogos tulajdonunkat.

Derék kutatóink nemcsak hogy gyűjtik a székely népművészet termékeit, de még mielőtt elégséges anyaggal rendelkeznének székely népművészeti tárgyaink valódi székely, magyar eredetének elég bizonyítására közzé is teszik adataikat, ismertetik azt. Félve sejtem, hogy az élelmes külföld aligha kapva nem kap a jó alkalmakon, hogy mintáit az idegerből jött üdítő elemmel fel-frissítse.

Attól azután már csak egy-két lépés odáig, hogy saját nemzete számára vindikálja a mi ősi mintáinkat.

Gyermekkoromban még a székelyek és brassói szászok látták el iparcikkekkal Moldovát és Oláhországot és így volt az századok előtt is, hiszen még szántásra is háromszéki vállalkozók jártak át.

Mióta Romániává egyesült a két fejedelemség és Háromszéket tönkre tette a romániai vámháboru, a román kormány elvitte legjobb iparosainkat néptanító munkára. Olyan előnyöket biztosított ott iparosainknak, melyenről ide haza álmodni se mertek. Ezen iparosaink átvitték magukkal disztetésünk mintáit is.

Az elmondottakból világosan kitűnik, hogy a székely népművészet ősi mintái Romániában már századok óta hódítást tettek. — A mai áramlatok mellett aztán mondanom se kell, maholnap napnál világosabban kifogják mutatni, ugynevezett magyar szakemberek is, hogy mi — romániai előképek után dolgozunk. Ilyen gondolatok sulya alatt, a fellángolt nemzeties mozgalom hatása alatt is idejénvalónak gondoltam, hogy habár csekély erőmmel, de annál több igyekezettel én is tegyek valamit régi népművészetünk alapformáinak megmentésére és azoknak újból való megkedveltetésére.

A tulipános kert felvirágoztatására való igyekezetemben s a régi népművészeti előképekhez vissza vezetendő székely testvéreimet, túll varráshoz mintákat terveztem a székelység által használt régi disztító elemekkel, szegfű, tulipán, rózsá, gránát almával, de a mai kívánalmaknak megfelelő külső formákban, melyet hitvesem varrott ki előbb, de később két székely leány segédletével.

Azért kellett a régi formákhoz visszatérésben ezen utat választanom, mert ez által az előállított himzések kelendősege is biztosítva lévén, erősebb buzdító ok fog hatni, a régi mintákhoz való visszatérésére.

Három évi szorgos munkálkodásunk eredményét az itt kiállított függönyökön, függönykéken, színházi fátylakon, zsebkendőkön vagyok szerencsés bemutatni.

De a férfi népség foglalkoztatására is van gondolatom.

A székely fiúról úgy mondják, faragó bicskával a kezében látja meg a napvilágot. Annyira vérében van a székelynek a ródalás, hogy lebontja még lakható állapotban való fából készült házát is, csakhogy ródaló szenvedélyének eleget tehessen. Udvara tele van mindennemű faeszközzel. Mig az alföldi gazda egyetlen kocsiján szállít mindent, addig a székely gazdának négyféle szekere is van.

A mint említettem asszonyát is ellátja mindennemű faeszközzel, csakhogy ma már felejteti az eszközök diszítését, mert hát — a koldusbotot nem igen szokták diszíteni.

A székely gyerek már szülei házában nagy faragó készségre tesz szert és Isten adta technikai készségével nagy ügyességre is vergődik. Ezért nálunk a svéd slöjdaek nincs is jogosultsága. Hogy mily technikai készsége van a székelységnek csikkozmási példával igazolom, a hol talán egyik kutnak merő szerkezete se hasonlít a másikéhoz.

Igen, mert a székelynél nem kizárólag a cél szabja meg az eszköz alakját, de a kezében levő „görbefa“ darab határozza meg, hogy milyen legyen a cél elérésére szolgáló eszközének alakja. Azért van az, hogy mig kint „Nagymagyarországon“ azonegy községnek minden fonókeréke szakasztott testvére a másinak, addig Székelyföldön pld. Kovásznán csak csölökerék 6 féle is van használatban és az egyfajtájuk se pontos másolatai egymásnak.

A „görbefa“ iránt való szimpathiát kihasználó és hogy a művészies iránt való hajlandóságot is emeljem, kétszáz darabnál több apróbb tárgyat mintáztam a „Székely Slöjd“ vázául, olyanokat, melyek mindenike hozzá szól a székely ember lelkéhez.

Jóllehet a székely népies diszítés csak a festetlen vagy festett, mélyített vagy kidomborított ródalást ismeri, — hogy a nőknek való munka — alkalmat is emeljem — Székely Slőjd mintáim egy részénél megkísérlettem a székely népies diszítés elemeit égetéssel vimmi rá a felületre. Lehet, hogy ezzel vétkeztem a székely néplélek ellen, de csak kísérletként tettem.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Hálás köszönetemet fejezem ki türelmükért, melylyel rövidre fogott előadásomat meghallgatni kegyesek voltak. Egy kérdésre kell még megfelelnem. Miért jöttem ide bemutatni munkálkodásunk eredményét? Miért? Mert itt lüktet kincses Kolozsváron Erdély szive! Nem mulaszthatom el egyuttal elnézésükért is esedezni, ha néha eltértem előadásom tulajdonképeni tárgyától. Hiszen lehetetlen is lett volna egy rövidke előadás keretében mindazt a szépet bemutatnom, mindazt a felemelőt felemlítenem, melyet a székely nép művészete feltüntet. Huszka „Magyar Ornamentikája“ és többi műveiben legavatottabban méltatja népművészetünket és én, a ki nem lehetek székelyebb a nem székely eredetű Huszknál, az ő műveire hívom föl az érdeklődők figyelmét.

A művészetért rajongok én is, hiszen ez adott kenyeret nekem hosszú időn keresztül, — de testvéreim nyomasztó helyzetének képe minden fenségeset el — elborít és letünt dicsőségük viszaragyogó fényénél már csak szomorubbá válik e kép. — A földi nyög lekötöz, a szó elnémul ajkamon.

*

Sz. Bálint Benedek székely ipar-művészeti kiállítására és felolvasására. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület és a Védő-egyesület égisze alatt 1909. november hó 27-én az Iparmúzeum nagytermében —

felolvasással kapcsolatban nagy jelentőségű kiállítást rendezett Sz. Bálinth Benedek, kézdivásárhelyi rajztanár és felesége Nagy Karolina. A kiállítás anyagát székely díszítési motivumu túll-varrások (kendő, sál, függöny) és fafaragások (különféle használati és dísz tárgyak) alkották.

Nov. 27-én, szombaton d. u. 5 órára volt tervezve a kiállítás megnyitása, de már 4 óra után nemsokára gyülekezni kezdett a közönség, amely oly annyira zsufolásig megtöltötte a nagytermet, hogy a későn jöttek nem fértek be. Szomoruan kellett tapasztalni, hogy éppen csak a hivataloss, írásban meghívott kolozsvári újságírók maradtak el; ellenben jól esett látnunk az érdeklődők soraiiban a mágnás hölgyeket, városunk több előkelőségét, a Védőegyesület, Sorompó, Tulipán-Szövetség képviselőit, a tanító és tanítónő-képző növendékeit stb.

Dr. Herrmann Antal, az E. K. E. muzeum tb. igazgatója, fáradhatlan munkásságu etnologusunk, tartott eszmékben gazdag, nagyhatásu megnyitó beszédet. Az E. K. E. nevében üdvözölte a szépszámu közönséget és a művészpárt. Rámutatott arra az eléggé meg nem fontolható igazságra, hogy valamely nemzet lételének legbiztosabb alapja annak nemzeti jellegű stílusa, kulturája. A magas szárnyalásu beszédben érintett eszmékkel e füzet első helyén találkozunk.

A megnyitó beszédet Bálint B. felolvasása követte. A felolvasást 3 méter magas tuas-rajzok tették érthetővé. A felolvasás után még sok ideig ott maradt a közönség gyönyörködve a kiállított tárgyakban; a közönség óhajára vasárnap d. e. is nyitva volt a kiállítás.

A kiállított tárgyakat eredetiség, izlés s a díszítés igazi nemzeti jellege és pompás harmo-

niája jellemezték. Bálinth B. rajzait nagy technikai ügyességgel vitte a lenge szövetre munkás felesége.

A fából faragott tárgyak architektúrája és díszítése egyszerű, de mégis mély igazságon alapul. A fa a maga ide-oda hajlésaival, változó alakjával bizonyos összeállításra és díszítésre mintegy kínálja magát.

Ezt felismerni, meglátni, nem adatik meg mindenkinek, holott azt mindenki tudja, hogy minden anyagnak megvan a maga külön architektúrája. Itt e tárgyakon örömmel láttuk, hogy a művész nem száll erőszakos harcba az anyag ellen, hanem a néző nagy gyönyörűségére éppen azt demonstrálja, hogy milyen jó barátságban van az anyaggal, mert bizony annak is van lelke! Nagy nemzeti haszon volna, ha ilyen tanítótól tanulna egy pár generáció után olyan láng lobbanna föl, melynél melegedhetnék egy nemzet! Annyi fanatizmus és annyi művészi érzék, amennyit Bálinth Benedeknél megismertünk, kétségen kívül nagy nemzeti tőke, melynek gyümölcsöztetése nagy nemzeti haszon.

E nagyszabású kiállítás igazán gyönyörködtető volt, de sokkal nagyobb mértékben tanulságos. Eszünkbe juttatta a nagy igazságot:

„Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs“.

Vajjon mi a tiszta erkölcs, ha nem a nemzeti kultúra? Ellenséges indulatu, idegen fajktól vagyunk környezve; az erős, a mindenben megnyilvánuló faji jelleg és öntudat kell, hogy a fentartónk legyen.

Jóleső érzéssel láttuk Bálinth B. kiállításából is, hogy van nemzeti kincsünk, kulturánk, csak ápolni kell és erősíteni, mert bizony nagy szükség van erre. A székely népművészet Erdélyben

egyedülálló, sajátos és nagy művészi értékű produktumokat hozott létre, de az érdeklődőnek alkalma van tapasztalni, hogy — nemzeti kulturánk nagy kárára — pusztul, elvesz és idegenbe kerül népművészetünknek sok érdekes és értékes tárgya. Az ősi ornamentika kivesz az unokák emlékezetéből és a faj nagyságát mutató kultúra megsemmisül, ami éppen a nemzet lelki halálát jelenti.

E kiállítás alkalmával is láttuk, de eléggé ismeretes, hogy a székely népnek erős művészi érzéke és nagy technikai ügyessége van: eme tulajdonságok nemzeti jellegű, gazdag háziiparnak szolgálhatnának alapul.

Hála a Magyarok Istenének, most már innen is, onnan is hallunk egy-egy igazságot megsejtő szót; éppen itt is van az ideje, hogy tetlemben kiáltsuk:

Ne bántsd a magyart!

*

Dr. Hermann Antal Bálint Benedek művészi dolgairól igen szépen emlékszik meg „Erdély“ honismertető folyóiratban, mely a következő:

A házi és népipar, a népművészet nemcsak etnografiai érdekesség, nemcsak kulturtörténeti anyag és stílus tanulmány, hanem az annyi frázisba burkolt nemzeti géniusz igazi spontán és genuin megnyilatkozása, a nemzeti jelleg kriteriuma, a nemzeti érzés egyik okozata és a nemzeti öntudat egyik okozója. A honmentő nagy emancipációnak egyik mediuma és eszköze; az idegen izlés sorvasztó rabbilincseit megtörő bűvös vasfü, a megváltó nemzeti stílus Keresztelő szent Jánosa, az a Mózes, amely a nemzetet a kozmopolita divatnemezdedeket emésztő sivatagából elvezeti az ősi hagyomány és szokás, a nemzeti élet ígért földje felé.

Ez a mozzanat átvezet a néplélek tárgyi alkotásainak gazdasági és politikai jelentőségére. A mi politikai önállóságunk, közjogi függetlenségünk, nemzeti alkotmányosságunk nem teljes, nem biztos, nem igazi, hanem inkább formális és látszólagos. A közjogi helyzetért vívott évszázados meddő küzdelmeink felemésztették a nemzeti élet java erejét. Ha ennek az erőnek egy részét gazdasági önállóságunk, anyagi függetlenségünk megszerzésére, fejlesztésére, biztosítására fordítottuk volna, szívós és ellentálló, erős és hatalmas nemzet volnánk. Gazdasági önállóságunk alapja főképen az önálló nemzeti ipar. Ennek feltétele, talaja a nép tárgyi hagyománya, gyökere és koronája a nemzeti stílus. Nincs igazi nemzeti létünk, ez egyik oka annak, hogy nincs nemzeti stílusunk. Nincs nemzeti stílusunk, ez egyik oka annak, hogy nincs igazi nemzeti létünk. Ez a végzetes circulus vitiosus. Sokat kísérleteztek már a nemzeti stílus megteremtése körül a művészet és közélet különböző terein. A teljes sikerhez hat főtenyező összehatása szükséges: eredeti művészi alkotó zseni, természetes ösztön és nemzeti lelkesedés, a technikai fokozat teljes bírása és ismerete, nagy kultúrtörténeti tudás, kitartó tudatos munka és végre kellő anyagi eszközök.

Ezek a tényezők ritkán vannak együtt, nálunk talán csak a félszázad előtti nemzeti költészetben egyesültek, ahol az anyagi eszközök lényegtelenek. A modern irodalomban az etnografiai tárcák gyakran a népelet egyes kikapott vonásainak karrikaturáját fitogatják, idéltlenül alkalmazott népies szólásmódokkal megspékelve. Az építészet magyarnak vélt némely dekoratív momentumot kényszerít sokszor belé szecesszios torzókba és torzókba, de nem produkál magyar konstrukciót. A képzés gyakran a népelet festői vonásait haj-

szolja, de a lényegét alig keresi és a lelket ritkán találja meg. A magyar zenét a cigányokra bizzuk; Liszt egészen nekik adományozta. Muzikológusaink nem tisztázták a nemzeti zene kérdését. Műteoretikusaink általában idegen elméleteket hüvelyeznek.

De nemcsak a népművészet terén van e révedezés. A művészettel érintkező ipar mezején a fogyasztók a zsaroló külföldi piac adófizető rabjai. A termelők csak kis részben magyarok, termékeik nem magyar izlésűek. Az iskola főleg az állami, jórészt elejtette a hagyományt, a folytonosságot és nyugati extravaganciákat hajszol. Tudományunk idegen emlők kényelmeskedő szopogatója és lánghán teljesíti a nemzeti és az egyetemes műveltséggel szemben főfeladatát, a hazai föld és népe kimerítő megismerését. Renyhe vagy bürokratikus közigazgatásunk elvesztette a néplélekkel való régi patriárkális kontaktusát. A nemzeti géniuszról deklamáló politikusok és államférfiak ritkán állanak szociológiai elvek alapján; kevesen tudják, hogy a politikának, a kormányzásnak egyik sarkalatos tudománya az antropogeografia azaz: a természet és az ember viszonya; kevesen tudják, hogy a törvényeket nem csinálni kell, hanem megtalálni, még pedig a néplélekben, a népéletben. A nyugoti kulturnemzeteknél, a melyekre hivatkozni s a melyeket utánozni szoktunk, mindez lényegesen másképen van. Ott is sokan sokat kísérleteznek ugyan, de ott a masszív kultúra megengedheti magának az experimentálás fényüzését, illetőleg a haladást biztosító próbálépéseket. Mert ott a tömördek nemzeti vagyon megbirja a költségeket s a kialakult nemzeti stílust nem rendítik meg a divat áramlatai.

Említettem, hogy mi is próbálgatjuk a nemzeti stílus megteremtését és az életben való érvé-

nyesítését. Az eljárás többnyire egyoldalú. Vagy etnográfusok buzgólkodtak e téren, a művészi momentum's a technika kellő ismerete nélkül, vagy művészek és dilettánsok, akik az anyagban és formában nem ismerik fel az igazi okot és célt és az élet egyetemével való szerves összefüggést. A teoretikusok gyakran előítéletesek, kész hipotézisekkel lépnek a jelenségek tömegébe, ott azt keresik, amit megtalálni akarnak s a tárgyakban nem a törvényeket látják hanem a maguk elfogultságát nézik beléjük. A reformerek olykor vagy a főváros aszfaltos világnézetével törletnek a nép közé, vagy a falu naiv elmaradásával látnokoskodnak a multba. Vagy a tárgyismeretők, vagy a szempontjuk korlátolt, egyoldalú: vagy a nép képzelete, esze és keze alkotásainak csak egyik ágát ismerik, vagy az egész tárgykört csak egyoldalú utilitáris, pl. gazdasági álláspontból tekintik. Néha összetévesztik az egyetemes műizlést és a nemzeti művészetét a primitív kultúra naiv alakításával. A népiparnak bármi becses és tetszetős forma készletét nem lehet egyszerűen kinevezni nemzeti stílusnak, sőt stilizáló applikációja sem sikerül mindig. A nemzeti stílus nem stílgyakorlatok eredője. A stílus valóságos világnézet, az alak vallásrendszere, formák filozófiája.

A nemzeti élet szolgálatába kellene állítani a néplélek ismeretét. Régi törekvés, hogy társadalmi szervet létesítsünk a nemzeti élet e fontos tevékenységének vezetésére. Ilyen egységes szervünk mai nap sincsen.

Leginkább az E. K. E.-ben valósultak meg néprajzi ideáljaim. A néprajz ott állott az egyesület bölcsője mellett. Fő cél volt mindig, hogy minél szorosabbra fűzzük az annyira egymáshoz illő turistaságnak és etnografiának mindkettejőkre üdvös szövetségét.

Igen örvendetes az E. K. E. ama akciója, melylyel az erdélyi házi és népipart támogatta, fejlesztette és most utóbb is ismertette Bálinth Benedeknek általa rendezett székely népművészeti kiállítása alkalmából. Érdekes jelenség azonban az, hogy a fővárosi sajtó szépen ismertette, a kolozsvári sajtónak pedig sokkal fontosabb közleményei voltak, mintsem, hogy részletesebb tudomást vegyen Bálinthé kiállításáról, a magyar kulturtörténelemnek e korszakos eseményéről.

Bálinth Benedek predesztinálva van arra, hogy lényegesen lendítsen a nemzeti stílus ügyén. Szelleme, művészi egyénisége, a székely néplélekben a primitív ősi népeletben gyökeredzik mélyen és erősen. A törzs Budapesten, a nemzeti műveltség talaján szökkent sudarba, végte a világ fővárosában, Párisban, a legfejlettebb civilizációnak erjedéssel telített légkörében nyert dulsombu koronát. Aztán, mint a Mangrove-fa ágai, ismét visszahajolt a szülőföld talajára, hogy ott újból gyökeret verjen és megalkossa a művészet egész erdejét.

A székely a legkitünőbb famunkás. Bálinthban zseniálitássá tökélesedett ez a faji tehetség. Mint a legjelesebb magyar fametsző képiróink remekait, a nagy művészetet projiciálta a kemény anyagra. Hasonlóképpen cselekszik felesége, midőn a tű bűvös esetjével finom tűllre varázsolja férje remek kompozícióit, melyeket ez az eredeti igazi népművészet hagyományos motívumaiból, alkotó elemeiből szerkesztett a néplélekkel kongeniális művészi ihlettel. Így keletkeztek a hímzés csodái, az egyszerű bájjal elragadó függönyök, sálak, zsebkendők.

De Bálinth Benedek, a székely bűvös favágó, a magyar fa nagymestere művészetével átért első ideáljához, a fához. A hazai ter-

mészetes fanemekből maga tervez, farag, szerkeszt, diszit százféle apróbb használati és dísz tárgyat, még pedig töből, ágból, gyökérből egyaránt. Ez tehát szószerint lösgyökeres népies művészet. A teljesen eredeti zamatú magyar slöjd klasszikus mintáit, teljes rendszerét alkotta meg ezekben már is.

Az E. K. E. felismerte és méltányolta Bálinték működésének fontosságát a magyar népművészetre, a nemzeti stílusra nézve. Értekezletet tartottunk velök ez ügyben. Kifejtettük az E. K. E. álláspontját, mely röviden a következőképen formulázható: Bálinték alkotásai a lehető legtökéletesebbek a maguk nemében. Népies elem és műizlés a legsikeresebben párosul bennök. A legbiztatóbb kísérletek a nemzeti stílusnak még el nem ért célja felé vezető uton. Egyelőre még egyoldalúak és töredékesek, de bennök van a kiegészülés csirája, az egész rendszer elemei. A vezető eszme, a stílus alapja megvan. A többi az alkalmazás, a stíluszerű módosítás, a gyakorlati kivitel dolga. És ez az aránylag könnyebb feladat. De ezt a kiegészítő munkáit is Bálintéknek kell elvégezniök, hogy az ő nevükhöz fűződjk a nemzeti stílusú, harmonikus magyar otthon megalkotásának érdeme.

A mai egészséges, helyes műirány a lakóháznak és a lakásnak teljesen összhangzó stíluszerű építését, berendezését, díszítését kívánja. A lakás berendezéséhez azonban nemcsak függöny kell, hanem a textil iparnak sok más terméke. Ezeknek stílusra nézve mind egyezniök kell a függönyökkel. És a bútorszak is a berendezésnek egyeb asztalos és más fa- stb. munkája viszont összhangban kell, hogy legyen a szövőipar műveivel.

Teremtsenek Bálinték teljes rendszert, egészséges stílusú, hangulatu, izlésű magyar otthont. A

függönyök és egyebek kompozícióit és technikáját kellő módosítással vigyük át egyéb szövetekre és egyéb alkalmazásra. És az apró famunkák izlésében alkossa meg Bálinth a magyar szobabutorzat egész rendszerét. Két irányban is: a melyet alkalmazni lehet a főur palotájában s a művelt polgár szerény hajlékában. Akkor megtestesítette a magyar géniuszt az élet egyik legfontosabb terén.

Sőt két lépéssel még tovább is haladhatnak Bálinthék azon magasztos cél felé, hogy a magyar családi élet külsőségei, látható környezete teljes összhangban legyen a nemzeti géniusszal és a magyar lélekkel. A test a lélek ruhája. A test ruházata a mez, mint védelem és dísz, szükségképpen és természetszerű. A nemzeti ruha, a népviselet szervesen összefügg az ősi hagyományokkal, a foglalkozással, a vidék jellegével. E természetes összefüggést erőszakosan megbontja a civilizáció kegyetlen zsarnoka, a hagyományt és jelleget gyilkoló divat. Ez az egész világon sehol sem pusztít olyan veszedelmesen, mint nálunk. Mert mi feltétlenül meghódolunk a divat mindent harácsoló szeszélyének, mint adófizető fogyasztók, de ugyszólván semmit sem termelünk a számára, amiből némi hasznunk is lehetne. A nemzeti stílussá tökéletesedő és általánosodó népművészetnek volna egyik nemzetmentő feladata, hogy gátat vessen a kozmopolita divat rombolásának. Bálinth Benedekné álljon össze magas izlésű, nemzeti érzésű, okos magyar hölgyekkel és az ő sáljai és zsebkendői stílusában teremtsék meg a magyar urinó izléses természetes magyar viseletét, a magyar divatot, hogy a magyar testnek ruhája is magyar legyen. Madarat tolláról, embert ruhájáról!

Ami az egyénnek a ruha, az a családnak a lakás, a ház. A családi lakásról volt már szó.

Ennek az összefoglaló kerete, a külvilágnak mutatkozó és ebbe belehelyezkedő műegysége a ház. Szövetkeztek Bálinth Benedek magyar izlésű és érzésű mérnökkel, építő művészszel és próbálják megszerkeszteni az igazi magyar családi ház típusait, főleg a székely és az alföldi magyar ház konstrukciói és motívumai alapján, számolva a vidék és klíma követelte módoszatokkal. És végre vegyék körül a magyar család házát magyar kerttel. Ez sincs még megteremtve. Ennek is különböznie kell a francia és angol parkoktól, a német és olasz műkertektől. A honi természet után mintázott kerttel körülvirult magyar stílusban épült házban, a magyar izlés szerint berendezett, bútorozott, diszitett lakásban, a magyar otthon hangulatában és légkörében magyar marad, magyarul érez, magyar lesz a lakó lelke. Mert nemcsak a magyar föld teszi magyarrá az új földesurat. A magyar lakásnak is hasonló hatása van. Ebben az irányban, ebben a szellemben az E. K. E. legbuzgóbban kész támogatni Bálinthék nemzetvédő működését és erre buzdítani Erdély magyarjait. Mert ez az igazi tulipán szellem!

*

Bálint Benedek művészi dolgairól úgy a vidéki, mint a fővárosi lapok elismerőleg emlékeztek meg. Foglalkozott vele a Kézdivásárhelyi Székely Társaság is egyik összejövetele alkalmából és elhatározta, hogy nagyobb irányu akciót indít ezen székely népművészet ismertetése és felkarolása érdekében.

Bálint Benedek feleségével Nagy Karolinával székely leányokból álló tanítványaival több év óta, nagy áldozatokkal dolgozik, fárad, hogy művészi lelkének eredeti alkotásait közismerté, — a székely népnek megélhetését előmozdító népiparrá tegye. A Székely Társaság segéd kezét ohajt nyuj-

tani Bálintéknak legalább az által, hogy munkásságuk ismertetését összegyűjtve kiadta és a gyűjteményből a székely szövetség közgyűlése alkalmával kiállítás rendeztet.

Igazán ideje volna, hogy a magasabb körök is belássák ezen magyar motivumokat magában foglaló művészi gyűjtemények nemzet gazdasági fontosságát — és hogy a saját erején dolgozó művészek segítségére, támogatására legyenek az illető tényezők, hogy ezen művelődés történeti munkákból valóságos népipar legyen.

Kézdivásárhely, 1910. április 2-án.

TÓTH BALÁZS

székely társaság elnöke.

